EVIDENŢA BUNURILOR CULTURALE MOBILE CA PARTE INTEGRANTĂ A PROTEJĂRII, CERCETĂRII ŞI VALORIFICĂRII PATRIMONIULUI MUZEAL

Irina BADIUC

badiucirina@gmail.com

CZU: 657.4:069.5(478)

Evidence of mobile cultural goods is an important part of the protection, research and valorization of museum heritage. In the study we analyzed the principles, tools and mechanisms of museum heritage evidence, from the beginning of the appearance of the first collections and the formation of the first public museums until now. The process of evidence at the oldest museum in Bessarabia was very difficult, being influenced by political events, administrative changes, different strategies used during the existence of the institution.

Timp de mai multe decenii, cercetătorii s-au axat mai mult pe problemele de gestionare a informației crescânde în pași rapizi, pe implementarea unor sisteme digitale în evidență, pe interpretarea și salvarea informațiilor referitoare la piesa muzeală și mai puțin pe aspectul de evidență administrativă. Apariția și evoluția cadrului juridic de funcționare a muzeelor a fost lentă. În Imperiul Rus nu a existat o legislație unică, specială în domeniul protejării patrimoniului cultural și nici un organ administrativ central care ar fi coordonat procesul de ocrotire a bunurilor culturale [1, p. 48]. Prima instituție muzeală de pe teritoriul Basarabiei, Muzeul de Antichități al Nataliei Sicard din Vadul Lui Vodă, avea la bază o sistematizare a colecțiilor, elaborată mai mult din necesarul de a expune piesele în cele trei secții: de geologie, de antichități și etruscă [2, p. 45]. Pe de altă parte, renumita colecție de antichități a lui Ion Casian Suruceanu nu a fost supusă unei inventarieri sau evidențe științifice.

După anul 1918, schimbarea administrației în Basarabia a adus cu sine și modificări în sistemul de administrare al bunurilor culturale mobile. Pentru prima dată în spațiul românesc, în anul 1932, este elaborată Legea pentru organizarea bibliotecilor și muzeelor publice. Un regulament separat sau instrucțiuni privind modul de evidență a bunurilor culturale mobile nu este specificat, dar prin controlul de stat asupra mișcărilor bunurilor se subînțelege și necesitatea existenței unor inventare a acestora.

În anul 1947 au fost aprobate „Instrucțiunile privind evidența bunurilor muzeale". Este introdus conceptul de Registrul fondului de bază al muzeului ca document de stat pentru protecția pieselor muzeale. Este introdus în uz „pașaportul științific al obiectului". Se specifică și obligativitatea păstrării documentației de evidență a bunurilor conform normelor arhivistice. Aceste instrucțiuni au fost valabile până în anul 1968, când sunt aprobate de către Ministerul Culturii al URSS „Instrucțiile de evidență și păstrare a bunurilor muzeale ale URSS. Acestea prevedeau că metodologia

de completare, evidență, păstrare, descriere-științifică și valorificare a pieselor muzeale sunt obligatorii pentru toate muzeele din subordinea Ministerului Culturii al URSS, cu excepția celor cu profil de arte.

Pe parcursul perioadei sovietice au fost elaborate o serie de instrucțiuni privind activitatea muzeului, regulamente de funcționare, însă o lege a muzeelor nu a existat. Multiplele instrucțiuni elaborate de Ministerul Culturii nu erau respectate în toate muzeele URSS. Consiliul Ministerului Culturii adoptă o rezoluție la 04.10. 1974, „Cu privire la încălcări grave în procesul de evidență și păstrare a bunurilor muzeale în muzeele URSS și măsurile de eliminare a acestora”. Iar după doi ani Consiliul Ministerului Culturii al URSS se întrunește din nou pentru a examina problema punerii în aplicare a respectivei Rezoluții. Aceștia constată că au fost înregistrate schimbări pozitive. Dar, în ciuda rezultatelor obținute, erau prezente încă,, fapte de încălcări grave ale evidenței obiectelor de valoare muzeală: înregistrarea târzie a pieselor primite, lipsa actelor de predare primire a pieselor și a numerelor de inventar pe exponate, întreținerea neglijentă a documentației de evidență, în unele muzee nu existau deloc cărți de inventar, la momentul inspecției, o serie de muzee aveau obiecte care nu erau înregistrate [3, p.168-169].

Procesul de evidență a bunurilor culturale la Muzeul Național de Etnografie și Istorie Naturală pe parcursul dezvoltării instituției a fost unul destul de complex. Am confruntat mai multe instrumente de evidență a patrimoniului din diferite perioade și am constatat că în perioada interbelică patrimoniul muzeal a fost reinventariat și reevaluat pentru a fi radiate numerele atribuite în perioada țaristă și au fost atribuite numere noi, începând cu numărul 1. Activități de inventariere a bunurilor la muzeu au fost executate nu numai în primii ani de după 1918, dar și în anul 1931, atunci când este predat patrimoniul muzeului de către directorul muzeului, profesorul universitar Nicolae Florov, către Teodor Porucic, noul director al muzeului [4, p.376].

În prezent nu există o bază națională de date a patrimoniului muzeal. Fiecare muzeu gestionează informația la nivel instituțional, utilizând baza de date Doc Pat sau Access. Prima încercare de a unifica la nivel național informația despre patrimoniul muzeal a fost în anul 2000. Din inițiativa și cu participarea directorului Mihai Ursu, la MNEIN a fost creat Centrul Republican de Informare și Documentare Muzeală, fiind lansat web-situl Muzeele Moldovei [5, p.6]. A doua încercare de înființare a bazei naționale de date a fost în anul 2020.

Utilitatea patrimoniului depinde în mare parte și de buna păstrare și gestionare a acestuia. Iar evidența bunurilor culturale muzeale este esențială atunci când ne referim la asigurarea protecției acestuia, la valorificarea lui sub formă de cercetare, expoziții etc. Realizând acest studiu, am scos în evidență principalele oportunități pe care le oferă buna evidență a patrimoniului: includerea în circuitul științific a obiectelor muzeale; valorificarea pieselor muzeale (lipsa unei evidențe științifice complete duce la riscul organizării unei expoziții necomplete care nu ar reflecta întru totul subiectul propus); garanția păstrării patrimoniului integru pe timp de război sau alte împrejurări de forță majoră; reconstituirea colecțiilor pierdute sau furate; cunoașterea colecțiilor

ne permite să purcedem bine determinat la completarea acestora; o evidenţă strictă a bunurilor culturale mobile în muzee facilitează identificarea rapidă a obiectelor.

În concluzie putem afirma că primul muzeu public din Basarabia, pe parcursul a 130 de ani de existenţă, a acumulat colecţii numeroase care au fost gestionate de personalul muzeului cu multă abnegaţie. Evenimentele politice, schimbările administrative, diferite politici şi strategii abordate în decursul existenţei instituţiei, au influenţat procesul de evidenţă al patrimoniului muzeal. Atât personalul de specialitate, cât şi organul de resort s-au preocupat în permanenţă de îmbunătăţirea instrucţiunilor şi regulamentelor de evidenţă emise, de implementarea tehnologiilor moderne în buna gestionare a patrimoniului muzeal iar carenţele şi neregulile existente au fost cauzate de: evacuarea patrimoniului în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, schimbările administrative şi politice ce solicitau modificări în terminologia şi instrumentele de evidenţă utilizate, manipularea excesivă a patrimoniului, utilizarea acestuia în expoziţii ambulante cu condiţii improprii patrimoniului, transferurile de patrimoniu nu întotdeauna asigurau trecerea numerelor vechi pe noile instrumente de evidenţă, lipsa specialiştilor calificaţi (abilităţile muzeografice se obţineau prin transmiterea de la generaţiile cu experienţă), completarea patrimoniului cu un număr impunător de piese etc. La ziua de azi, personalul responsabil aplică tehnologii moderne în gestionarea patrimoniului ceea ce duce la eliminarea neconcordanţelor şi erorilor, optimizând şi eficientizând procesul de gestionare a patrimoniului muzeal.

Referinţe:

1. Гарданов В.К., Плавильщиков Н.Н. *Основы советского музееведения*. Москва: Госкультпросветиздат, 1955, p.48
2. Nicolae E. Chetraru. *Din istoria arheologiei Moldovei*. Chişinău: Ştiinţa, 1994, p.45
3. Рыбак. *Теория и практика комплектования..*, p.168 – 169.
4. Liliana Rotaru, Tudor Ciobanu, Alexandr Ponomariov. „Războiul directorilor” Muzeului Naţional de Istorie Naturală din Chişinău la începutul anilor 30. În: *Latinitate, Romanitate, Românitate*, Chişinău, 2022, p.376. ISBN 978-9975-163-66-8
5. Constantin Gh. Ciobanu, Maria Godorozea. *Perpetua căutare*. Chişinău: Promarcos Edit. 2011, p. 6.

Recomandat
***Andrei COROBCEAN**, dr., lector univ.*